

ZÁKLADNÍ ŠKOLA
A MATEŘSKÁ ŠKOLA
LOGOPEDICKÁ,
Brno, Veslařská 234

**ŠKOLNÍ PROGRAM PROTI ŠIKANOVÁNÍ
A KRIZOVÝ PLÁN
pro školní rok 2025-2026**

Č.j.: ZSLOGO-992/2025
Spisový znak/skartační znak/lhůta: A.1.6/A/5

V Brně 1. 9. 2025

Mgr. Michala Belániová
školní metodik prevence

Obsah

1 Program proti šikanování	3
1.1 Charakteristika šikany.....	3
1.2 Prevence na naší škole	4
1.3 Primární prevence v třídních hodinách	5
2 Krizový plán	6
2.1 Postup školy při výskytu šikany.....	6
2.2 Kyberšikana.....	8
2.3 Návykové látky	11
2.4 Alkohol.....	14
2.5 Tabákové výrobky	15
2.6 Postup školy při výskytu dalšího rizikového chování.....	16
2.6.1 Záškoláctví	16
2.6.2 Poruchy příjmu potravy.....	19
2.6.3 Sebeпоškozování	20
2.6.4 Krádeže, vandalismus.....	21
2.7 Krizový plán pro prevenci vzniku problémových situací týkajících se žáka s PAS	23
2.7.1 Klíč pro komunikaci s osobou s PAS	24
2.8 Agresivita	25
2.9 Náročné chování žáků.....	27
Seznam příloh	30

1 Program proti šikanování

Program proti šikanování vychází z Metodického pokynu ministryně školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci a řešení šikany ve školách a školských zařízeních (č. j. MSMT-21149/2016). Pedagogičtí pracovníci vedou důsledně a systematicky žáky k osvojování norem mezilidských vztahů založených na demokratických principech, respektujících identitu a individualitu žáka. Pomáhají rozvíjet pozitivní mezilidské vztahy a úctu k životu druhého člověka. Všichni pedagogičtí pracovníci by měli vnímat vztahy mezi žáky a atmosféru v třídních kolektivech jako nedílnou a velmi důležitou součást své práce. Důležité aktivity školy nelze spojovat jen s určitým vyučovacím předmětem nebo skupinou předmětů. Vztahy a chování pedagogických i nepedagogických pracovníků vůči sobě a vůči žákům ovlivňují chování žáků.

1.1 Charakteristika šikany

Šikana je agresivní chování ze strany žáka/ů vůči žákovi nebo skupině žáků či učiteli, které se v čase opakuje a je založeno na vědomé, záměrné, úmyslné a obvykle skryté snaze ublížit fyzicky, emocionálně, sociálně a/nebo v případě šikany učitele také profesionálně. Šikana je charakteristická nepoměrem sil, bezmocností oběti, nepříjemností útoku pro oběť a samoúčelností agrese. Důležité a zároveň nejtěžší je odlišit šikanování od škádlení. Škádlení patří k rovnocenným, kamarádkým vztahům. Je chápáno jako projev přátelství a patří sem žertování (popichování, zlobení) za účelem dobré nálady, kde není vítěz ani poražený. Při škádlení se očekává, že to bude legrace pro obě strany. U šikany je to obráceně – agresor chce druhému ublížit, chce ho ranit. Své chování opakuje, většinou násilí stupňuje.

Jednou z nejčastějších forem šikany mezi dětmi a mladistvými je *kyberšikana* – cílené ubližování prostřednictvím digitálních technologií (jako jsou mobilní telefony, sociální sítě, chatovací aplikace nebo e-mail). Kyberšikana může mít mnoho podob, například: založení falešných profilů na jméno žáka, učitele nebo jiného člena komunity; sdílení ponižujících videí, fotografií nebo zpráv na platformách jako YouTube, TikTok, Instagram či Facebook; rozesílání výhrůžných nebo urážlivých zpráv (SMS, e-maily, zprávy v chatu); tvorba a šíření koláží, memů nebo jiného obsahu, který zesměšňuje oběť nebo její rodinu.

V posledních letech se objevují i nové formy kyberšikany spojené s *umělou inteligencí (AI)*:

- Deepfake technologie umožňují vytvořit falešná videa nebo zvukové nahrávky, které mohou oběť kompromitovat;

- Generativní AI nástroje mohou být zneužity k vytváření urážlivých obrázků, textů nebo příběhů s využitím identity oběti.

Na rozdíl od tradiční šikany má kyberšikana mnohem širší dosah – obsah se může šířit rychle, zůstává online dlouhodobě a může být viděn stovkami či tisíci lidí. To výrazně zhoršuje psychické dopady na oběť.

Kyberšikana obdobně jako školní šikana není sama o sobě trestným činem ani přestupkem, ale její projevy mohou naplňovat skutkovou podstatu např. těchto trestných činů: nebezpečné pronásledování (stalking), porušení tajemství dopravovaných zpráv (např. zveřejnění fotografií z telefonu oběti), vytvoření webových stránek, které nepravdivě zesměšňují oběť, šíření pornografie, výroba a jiné nakládání s dětskou pornografií (dítětem se rozumí osoba mladší 18 let).

1.2 Prevence na naší škole

- VŠICHNI PEDAGOGIČTÍ PRACOVNÍCI se svým chováním podílí na prevenci šikanování ve třídách a při podezření na šikanu neprodleně kontaktují školního metodika prevence.
- TŘÍDNÍ UČITELÉ monitorují sociální klima ve své třídě, neprodleně reagují na nevhodné chování mezi žáky. Prokazatelně realizují minimálně jednou během školního roku hodinu na téma šikana (pomocí her, příběhů a dalších činností seznamují žáky s projevy a následky šikanování) – dále viz kapitola 1.3 Primární prevence v třídních hodinách
- ŠPP monitoruje situaci sociálního klimatu ve třídách pomocí preventivních aktivit – rozhovorů s žáky, sociálně psychologických her.
- ŠKOLNÍ METODIK PREVENCE spolupracuje s dalšími organizacemi a organizuje preventivní akce proti šikanování.
- ŽÁCI se účastní různých projektů, kde jsou vedeni k vzájemné komunikaci a podílejí se na vytváření přívětivé atmosféry školy.
- ŠKOLA podporuje další vzdělávání pedagogických pracovníků v akreditovaných kurzech k problematice šikanování.
- ŠKOLA dále zajistí dohled pedagogických pracovníků nad žáky ve škole před vyučováním, o přestávkách a v době mezi dopoledním a odpoledním vyučováním.
- Ve ŠKOLE je schránka důvěry.
- Ve ŠKOLNÍM ŘÁDU jsou jasně stanovená pravidla chování včetně sankcí za jejich porušení.
- ZÁKONNÍ ZÁSTUPCI jsou informováni o tom, co dělat, když se dozvědí o šikanování.

1.3 Primární prevence v třídních hodinách

Třídnické hodiny jsou jedním z prostředků prevence rizikového chování u žáků. V rámci jejich realizace je umožněn pravidelný kontakt třídního učitele se třídou, je zde podporován důvěryhodný vztah mezi třídním učitelem a třídou a jsou vytvářeny předpoklady k včasnému odhalení výskytu možného rizikového chování. V rámci třídy dochází k posilování pozitivních vztahů mezi jednotlivými žáky, vytváří se prostředí pro zdravé komunikační prostředí, je zde prostor pro práci s pravidly třídy a pro řešení aktuálních problémů třídy. Průběžně jsou zařazována témata z oblasti prevence rizikového chování.

Třídnické hodiny jsou realizovány třídními učiteli průběžně během školního roku.

2 Krizový plán

V rámci prevence rizikového chování je potřeba věnovat zvýšenou pozornost jakýmkoliv změnám v chování i prospěchu, které se u jednotlivce, příp. v kolektivu vyskytnou.

Při jakékoliv změně chování nebo při podezření je vždy nutné:

- V případě, že se týká jednotlivce – promluvit s ním v bezpečném a chráněném prostředí a pokusit se zjistit příčinu změny.
- O zjištěných poznacích informovat třídního učitele, vedení školy, ŠPP.
- Pokud se změna týká celého kolektivu, přenechat šetření školnímu metodikovi prevence.

TŘÍDNÍ UČITEL o zjištěném stavu informuje zákonné zástupce žáků a s ohledem na situaci buď individuálně, nebo prostřednictvím mimořádné rodičovské schůzky zákonným zástupcům nabídne pomoc při řešení.

ZÁKONNÍ ZÁSTUPCI ŽÁKŮ jsou pravidelně informováni o prospěchu a chování svých dětí a mají možnost kdykoliv žádat vysvětlení a objasnění hodnocení nebo postupů řešení školy. Mají možnost se kdykoliv obrátit na ředitele školy a žádat přešetření situace.

Všichni ZAMĚSTNANCI ŠKOLY, ŽÁCI I ZÁKONNÍ ZÁSTUPCI jsou informováni, kdo je školní metodik prevence.

2.1 Postup školy při výskytu šikany

Řešení zárodečného stádia šikanování

- Všichni pedagogičtí pracovníci jsou povinni neprodleně ohlásit podezření na šikanu školnímu metodikovi prevence a vedení školy.
- Odhad závažnosti a formy šikany.
- Rozhovor s těmi, kteří na šikanování upozornili, a s oběťmi.
- Nalezení vhodných svědků.
- Individuální rozhovory se svědky (nepřípustné je společné vyšetřování agresorů a svědků a konfrontace obětí s agresory).
- Ochrana oběti.

- Předběžné vyhodnocení a volba ze dvou typů rozhovoru (A. rozhovor s oběťmi a rozhovor s agresory – směřování k metodě usmíření, B. rozhovor s agresory – směřování k metodě vnějšího nátlaku).
- Realizace vhodné metody (metoda usmíření, metoda vnějšího nátlaku – výchovný pohovor nebo výchovná komise s agresorem a jeho zákonnými zástupci).
- Třídní hodina (efekt metody usmíření, oznámení potrestání agresorů)
- Rozhovor se zákonnými zástupci oběti.
- Třídní schůzka.
- Práce s celou třídou.

Škola vždy vyhotoví zápis průběhu celého případu a stanoví postup, jak zamezit případné další šikaně.

Řešení pokročilého stádia šikanování – výbuch skupinového násilí vůči oběti

A. První kroky pomoci

- Zvládnutí vlastního šoku – bleskový odhad závažnosti a formy šikany.
- Bezprostřední záchrana oběti, zastavení skupinového násilí.

B. Příprava podmínek pro vyšetřování

- Zalarmování pedagogů na poschodí a informování vedení školy.
- Zabránění domluvě křivé skupinové výpovědi.
- Pokračující pomoc oběti (přivolání lékaře).
- Oznámení na policii, paralelně – navázání kontaktu se specialistou na šikanování, informace zákonným zástupcům.

C. Vyšetřování

- Rozhovor s obětí a informátory.
- Nalezení nejslabších článků, nespolupracujících svědků.
- Individuální, případně konfrontační rozhovory se svědky.
- Rozhovor s agresory (nekonfrontovat agresora/agresory s obětí/s oběťmi).

D. Náprava

- Metoda vnějšího nátlaku a změna konstelace skupiny.

Specifika pro řešení šikany zaměřené na učitele

U násilí proti učitelům jsou patrné znaky šikanování – záměr ublížit (ponížit, zničit), opakování násilí, nepoměr sil v neprospěch učitele, samoúčelnost agrese – žák má radost z ponížení učitele.

Pedagog, který čelí šikaně ze strany žáků, je v dané situaci v pozici oběti, která by neměla zůstat v situaci sama, ale měla by vyhledat pomoc ostatních. Nelze očekávat, že situaci, kterou lze klasifikovat jako šikanu, vyřeší pedagog v pozici oběti sám.

V případě bezprostředního ohrožení pedagoga žákem/žáky:

- Pedagog si pro sebe zajistí bezpečí – odejde ze třídy, přivolá si pomoc apod., požádá o spolupráci jiného kolegu nebo vedení školy pro zajištění dohledu ve třídě, příp. izolaci agresora a zajištění bezpečí pro ostatní žáky ve třídě vyžaduje-li to situace.
- Je zapotřebí dovolit si čas na zpracování šoku, neobviňovat se, vyhledat si pro sebe sociální podporu od kolegů, přátel, rodiny (je potřeba porozumět tomu, že pedagog byl vystaven traumatickému zážitku).
- Škola zajistí posouzení sociálních vztahů ve třídě a na základě výsledků nastaví odpovídající řešení.
- Pro třídu, ve které se šikana odehrávala, zajistí škola intervenční program k řešení šikany za účelem znovu nastolení bezpečí ve třídě (program selektivní nebo indikované prevence).

2.2 Kyberšikana

Kyberšikana bývá u žáků často doplňkem klasické přímé a nepřímé šikany. Je tedy důležité při řešení prověřit případné souvislosti s klasickou šikanou. Prostor, kde se šikana odehrává – kybernetický svět, přesahuje hranice školy. Škola by se kyberšikanou měla zabývat ve všech případech, kdy se o ní dozví. Základním úkolem musí být zmapování konkrétního případu, které škole pomůže rozhodnout se pro správný postup řešení.

Rysy kyberšikany:

- Časově neomezená – útočník může oběť obtěžovat 24 hodin denně.
- Publikum široké – kdokoliv.
- Obsah se šíří velmi rychle – prostřednictvím ICT.
- Anonymita pachatelů.
- Změna pojetí osobnosti agresora x oběti – anonymita ICT umožňuje útočit i zjevně fyzicky slabším jedincům na zdatné oběti.

- Možná neúmyslnost – zveřejnění fotografií nemusí být vždy míněno jako útok na kohokoliv, avšak může ve výsledku způsobit nepříjemnost oběti.

Postup školy při řešení kyberšikany

Kyberšikana se děje na půdě školy během vyučování

- Vyrozumět vedení školy, ŠPP, školního metodika prevence; na podkladě odhadu stadia a formy šikanování rozhodnout, zda řešení zvládne škola sama, nebo si povolá odborníka specialistu.
- Podpořit oběť a zajistit její bezpečí – zklidnění oběti a nabídnutí podpory; zajistit, aby kyberšikana dále nepokračovala – odstranit závadný obsah z internetu, např. smazat ponižující videa, závadné fotografie... - ve spolupráci s IT odborníkem, poskytovatelem on-line služby (nejdříve však zajistit důkazy! – viz dále)
- Zajistit co nejvíce důkazních materiálů – před samotným smazáním si pořídit snapshoty s důkazním materiálem, stáhnout dané internetové stránky do lokálního počítače, zajistit seznam žáků, kteří se stali publikem kyberšikany (např. v rámci diskusní skupiny na sociální síti) – ideálně s odkazy na jejich profily, pokusit se identifikovat agresora (např. prostřednictvím jeho přátel).
- Doporučit oběti, aby neodpovídala, ukládala důkazy, mluvila o tom, co se jí děje.
- Uschovat důkazy – SMS zprávy, e-mailové zprávy, zprávy z chatu, uložit www stránky. Svěřit se blízké osobě, oznámit útok dospělým (učitel, zák. zástupce). Pro uchování důkazů oslovit někoho, kdo má vyšší IT gramotnost.
- Ukončit komunikaci s pachatelem – nekomunikovat s útočником, nesnažit se ho žádným způsobem odradit od jeho počínání, nevyhrožovat, nemstít se. Cílem útočníka je vyvolat v oběti reakci, ať už je jakákoli.
 - Blokovat pachatele a blokovat obsah, který rozšiřuje – pokusit se zamezit útočníkovi přístup k účtu nebo telefonnímu číslu oběti a – je-li to v dané situaci možné – i k nástroji či službě, pomocí které své útoky realizuje (kontaktovat poskytovatele služby).
- Identifikovat pachatele (pokud to neohrozí oběť).
- Incident vždy vyšetřit – v případě potřeby využít podpory externích institucí. Vyšetřování zahrnuje zjištění, kde incident probíhal, jak dlouho trval, kdo se do něj zapojil, jaký dopad měl na oběť, jakými technickými prostředky lze útok zastavit apod.
- Informovat a poučit zákonné zástupce – informovat zákonné zástupce oběti i kyberagresora. Postup a zásady sdělování informací jsou stejné jako u „klasické šikany“ (např. NE konfrontace oběti a agresora). Poučit rodiče o tom, koho mohou (je

vhodné) kontaktovat (Policie ČR, OSPOD, PPP, právní zástupce atd.). Některé případy kyberšikany nespadají do kompetence školy.

- Zkonzultovat řešení s dalšími institucemi – v některých případech je vhodné postup řešení a zejména zvolené tresty zkonzultovat s dalšími subjekty – zřizovatelem školy, případně Českou školní inspekcí a dalšími institucemi.
- Žádat konečný verdikt a informace – po vyšetření celé situace je nutné trvat na konečném stanovisku všech zainteresovaných institucí (např. Policie ČR, OSPOD, PPP...) a dalších subjektů (zákonných zástupců).
- Zvolit odpovídající opatření – zvolit takové opatření a řešení, které je odpovídající závažnosti prohřešku a důsledkům, které agresor způsobil. Při postizích agresorů postupovat v souladu se Školním řádem a vypracovaným krizovým plánem.
- Realizovat preventivní opatření - např. prostřednictvím realizací projektových dnů zaměřených na prevenci, přípravou materiálů pro podporu prevence, prostřednictvím tzv. hraní rolí v rámci běžné výuky či mimo ni, posilováním dobrých vztahů mezi žáky apod.
- V závažnějších případech kyberšikany (kyberšikana naplňuje skutkovou podstatu trestného činu) škola kontaktuje Policii ČR a OSPOD.
- Škola informuje zasažené žáky o výsledcích šetření ve škole a udělených trestech.

Kyberšikana se neděje na půdě školy

Škola nemůže udělovat kázeňské tresty, popř. snížené známky z chování za činnost, která se nestala během vyučování (nebo v rámci akcí organizovaných a zajištěných školou, kde učitel vykonává nad žáky dohled). To ovšem neznamená, že by škola neměla kyberšikany řešit alespoň v následujících základních bodech:

- Doporučit zákonným zástupcům oběti, aby se v případě kyberšikany svého dítěte obrátili na specializovanou instituci (Linka bezpečí, Dětské krizové centrum, PPP...), v závažnějších případech na Policii ČR, OSPOD.
- Informovat (se souhlasem zákonného zástupce) žáka, zasažené žáky o postupu při řešení kyberšikany. Sdílet jim, že škola trestat v tomto případě nemůže, a proto byl případ předán policii/soudu. Žáci potřebují vědět, že za každé nepřiměřené chování přijde trest.

Kyberšikana se netýká žáka naší školy

Nahlásil mi to můj žák:

Pokud k vám mají děti důvěru, mohou se vám svěřovat i s problémy např. svých kamarádů z jiných škol. Měli byste žáka vyslechnout a dát mu praktické rady, kam se jeho kamarád může obrátit pro pomoc, jak má zajistit důkazy apod. Zeptejte se po pár dnech svého žáka, který vám věc nahlásil, jak vše pokračuje. Leckdy může znamenat „kamarádovi se stalo“ naopak „mně se děje, ale ještě nemám odvahu o tom mluvit“.

Zaslechl/a jsem to z důvěryhodných zdrojů:

Zde záleží na vašem přístupu, zda se v případě chcete osobně angažovat, např. radou. Není to věcí školy.

2.3 Návykové látky

Zakázána je výroba, distribuce, přechovávání, šíření i propagace omamných a psychotropních látek, a to bez ohledu na věk žáka a prostředí, ve kterém by k tomu docházelo. Zakázáno je rovněž navádění k užívání těchto látek.

Distribuce může být kvalifikována jako trestný čin. Množství, které žák distribuuje, není nijak rozhodující. Přechovávání omamné látky je také vždy protiprávním jednáním. Množství, které u sebe žák v danou chvíli má, je rozhodující pro to, aby toto protiprávní jednání bylo blíže specifikováno buď jako přestupek nebo v případě množství většího než malého jako trestný čin. Množství nemá vliv na kázeňský postih, který je stanovený školním řádem.

Při nálezů neznámé látky

Možnost A

- Zajistí-li pedagog podezřelou látku a je podezření, že se jedná o drogu či jinou škodlivou látku, v přítomnosti dalšího člena pedagogického sboru uloží tuto látku do obálky.
- Na obálku napíše datum, čas a místo zajištění látky, příp. komu byla odebrána, podepíše se a uvede jméno svědka. Obálku přelepí, opatří razítkem školy a uschová ji do školního trezoru. Poté je nutno bezodkladně vyrozumět Policii ČR. Identifikaci provede vždy Policie ČR, nikoli zaměstnanec školy. Při převzetí neznámé látky policistou si škola nechá tuto skutečnost písemně potvrdit.

- Pokud je zajištěna podezřelá látka u dítěte, které jeví známky otravy, předá se látka stejným způsobem uložena přivolanému lékaři.
- O nálezů ihned uvědomí vedení školy.

Možnost B

- Pedagog neznámou látku ponechá na místě nálezů.
- Bezodkladně zavolá Policii ČR.
- Do příjezdu Policie ČR zajistí pedagog dohled na místě nálezů, příp. zadrží žáka, u něhož byl nález učiněn.

Při zadržení neznámé látky u žáka

- Pedagog látku nepodrobuje žádnému testu.
- O nálezů ihned uvědomí vedení školy.
- O nálezů sepíše stručný záznam, s vyjádřením žáka, u kterého byla látka nalezena, datum, místo a čas nálezů a jméno žáka. Zápis podepíše i žák, u kterého byla omamná látka nalezena (nebo který jej odevzdal). V případě, že podepsat odmítá, uvede pedagog tuto skutečnost do zápisu. Zápisu a rozhovoru se žákem je přítomen ředitel školy nebo zástupce školy. Zápis založí školní metodik prevence do své agendy.
- O nálezů vyrozumí Policii ČR a informuje zákonné zástupce.
- V případě, že je látka nalezena u žáka, který se jí intoxikoval, předá pedagog látku přivolanému lékaři.

Při podezření, že žák má u sebe omamnou látku

- Řešení této situace spadá do kompetence Policie ČR.
- Pedagog bezodkladně vyrozumí Policii ČR, zkonzultuje s ní další postup a informuje zákonného zástupce žáka.
- Žák je izolován od ostatních a do příjezdu Policie ČR je nutné mít ho pod dohledem.

U žáka v žádném případě neprovádíme osobní prohlídku nebo prohlídku jeho věcí.

Při ohrožení zdraví žáka

- Dítě jevící příznaky užití omamné látky je odvedeno ze třídy do místnosti, kde zůstane po dobu, než si pro něj přijdou zákonní zástupci nebo lékařská služba. Pedagog zajistí nad dítětem dohled dospělé osoby.

- Škola bezodkladně informuje zákonné zástupce žáka nebo jeho zákonné zástupce o blíže nespecifikovaných zdravotních potížích žáka, zákonní zástupci jsou vyzváni k tomu, aby si dítě co nejdříve vyzvedli ze školy, neboť je nutné lékařské vyšetření.

Zákonný zástupce si přijde do školy pro žáka

- Je seznámen se zdravotními potížemi.
- Škola apeluje na zákonné zástupce, aby s dítětem navštívil lékaře.
- Pedagog odkáže zákonné zástupce na odborníky na specializovaných pracovištích (PPP apod.).

Zákonný zástupce si do školy pro žáka nepřijde

Škola přehodnotí zdravotní stav žáka, pracovník školy zavolá lékařskou službu nebo zajistí převoz k lékaři s doprovodem dospělé osoby. Zákonný zástupce je o postupu školy předem informován.

Při podezření, že žák zneužívá návykové látky

- Diskrétní šetření – zjistit citlivě co nejvíce informací (od spolužáků, zákonných zástupců, z poradny apod.).
- Pohovor s žákem – podle vztahu pracovníka s žákem buď osobně, nebo za přítomnosti jiného učitele. Doporučí mu rozhovor s odborníkem.

Po důvodném podezření:

- Škola citlivě informuje zákonné zástupce a upozorní je na další postup školy v případě akutního ohrožení zdraví po požití drogy – nebezpečí z předávkování a trvalého zdravotního poškození, včetně vzniku návyku a ohrožení života.
- V případě negativní reakce zákonných zástupců na sdělené skutečnosti a v případě, že zákonní zástupci nezařídí pro žáka další péči, uvědomí škola sociální odbor.
- Pokud není v silách školy společně se zákonnými zástupci problém vyřešit, doporučí další odbornou pomoc.

2.4 Alkohol

Konzumace alkoholu ve škole

- Alkohol je třeba žákovi odebrat a zajistit, aby nemohl v konzumaci pokračovat.
- V případě, kdy je žák pod vlivem alkoholu do té míry, že je ohrožen na zdraví a životě, voláme RZS.
- Jestliže akutní nebezpečí nehrozí, postupuje pedagog následovně:
 - Informuje třídního učitele, o události sepíše stručný záznam s vyjádřením žáka (zejména odkud, od koho alkohol má), který odevzdá školnímu metodikovi prevence, ten jej založí do své agendy a vyrozumí vedení školy.
 - V případě, že žák není schopný pokračovat ve vyučování, vyzve škola ihned zákonného zástupce žáka, aby si jej vyzvedl.
 - Jestliže není zákonný zástupce dostupný, vyrozumí škola orgán sociálně-právní ochrany dítěte a vyčká jeho pokynů.
 - Zákonnému zástupci ohlásí škola tuto skutečnost i v případě, že je žák schopen výuky.
- Jestliže se situace opakuje, splní škola oznamovací povinnost k orgánu sociálně-právní ochrany dětí.
- Z konzumace alkoholu škola vyvodí sankce dané školním řádem.
- V případě podezření na intoxikaci žáka provede pedagogický pracovník test na přítomnost alkoholu (dechová zkouška) na základě předem získaného souhlasu zákonného zástupce. Pokud je výsledek testu pozitivní, postupuje podle výše uvedených bodů.

Nález alkoholu ve škole

Pedagog nalezne v prostorách školy alkohol

- Tekutinu nepodrobuje žádnému testu ke zjištění jeho chemické struktury.
- O nález ihned uvědomí vedení školy.
- Nalezenou tekutinu uloží u vedení školy.
- Sepíše stručný záznam o události, který předá metodikovi prevence.

Pedagog zadrží u některého žáka alkohol

- Tekutinu nepodrobuje žádnému testu.
- O nález ihned uvědomí vedení školy.
- O nález sepíše stručný záznam, s vyjádřením žáka, u kterého byl alkohol nalezen, datum, místo a čas nálezů a jméno žáka. Zápis podepíše i žák, u kterého byl alkohol

nalezen (nebo který jej odevzdal). V případě, že podepsat odmítá, uvede pedagog tuto skutečnost do zápisu. Zápisu a rozhovoru se žákem je přítomen ředitel školy nebo zástupce školy. Zápis založí školní metodik prevence do své agendy.

- O nález vyrozumí zákonného zástupce žáka. Pokud se jedná o opakovaný nález u téhož žáka, upozorní i OSPOD.
- V případě potřeby předá zajištěnou tekutinu přivolanému lékaři.
- Škola vyvodí sankce dané Školním řádem.

2.5 Tabákové výrobky

Konzumace tabákových výrobků ve škole

- Tabákový výrobek je třeba žákovi vhodným způsobem odebrat a zajistit, aby nemohl pokračovat v konzumaci.
- Pedagog dále sepíše o události krátký záznam s vyjádřením žáka (zejména od koho má tabákový výrobek), informuje třídního učitele a předá zápis školnímu metodikovi prevence, který jej založí do své agendy.
- Třídní učitel informuje zákonného zástupce žáka.
- V závažných případech (zejména s ohledem na věk nebo chování žáka) a jestliže se chování opakuje, vyrozumí škola OSPOD.
- Jsou vyvozeny sankce dané Školním řádem.

Ve Školním řádu je uveden zákaz nošení, držení, distribuce a zneužívání návykových látek. Pití alkoholických nápojů a kouření je žákům školy zakázáno. Užívání návykových látek v prostorách školy a na všech školních akcích není přípustné. Všichni zaměstnanci školy mají oznamovací povinnost k řediteli školy v případě, kdy žáci omamné látky užívají, distribuují nebo u sebe přechovávají.

2.6 Postup školy při výskytu dalšího rizikového chování

2.6.1 Záškoláctví

Zdroj: Metodické doporučení MŠMT k prevenci a postihu záškoláctví a omlouvání žáků z vyučování (č. j. MSMT-780/2024-1)

Na začátku školního roku: setkání třídního učitele se zákonnými zástupci žáků, kde jsou zákonní zástupci informováni o organizaci školního roku a konkrétním průběhu vzdělávání včetně třídních pravidel a školních pravidel. Práva a povinnosti zákonných zástupců souvisejících se školní docházkou žáka, důležitost řádné školní docházky žáka (účast na vyučování i přístup k výuce).

Kontakt učitele s žáky na základě respektujícího přístupu, motivace; předcházení všem formám rizikového chování.

Práce s kolektivem žáků – velmi důležitý nástroj prevence, vštěpování žádoucích hodnot žákům; škola je prostředím socializace, pohyb ve skupině vrstevníků; využití třídnických hodin.

Spolupráce a vzájemná komunikace zaměstnanců školy – vytváření příznivého prostředí, předcházení rizikovému chování žáků; spolupráce třídního učitele a školního metodika prevence.

Způsob omlouvání nepřítomnosti

- Důvody žákovy nepřítomnosti ve škole je zákonný zástupce povinen doložit nejpozději do tří kalendářních dnů od počátku nepřítomnosti žáka. Způsoby, jakými je dokládá, stanovuje Školní řád.
- V případě časté nepřítomnosti žáka nasvědčující zanedbávání povinné školní docházky může škola vyžadovat potvrzení od lékaře. Požadavku na lékařské potvrzení by mělo předcházet jednání se zákonným zástupcem, jehož výstupem bude písemný **požadavek školy na dokládání nepřítomnosti lékařským potvrzením**. Tímto dokumentem pak lze zdůvodnit tento požadavek lékaři. Škola bude potvrzení od lékaře vyžadovat ve výjimečných, individuálně stanovených případech.
- Zdravotní stav nelze posuzovat zpětně. Zákonný zástupce **musí předem vědět**, že se první den nepřítomnosti musí dostavit k lékaři.

Postup školy

Neomluvená absence

Rozsah neomluvené absence se hodnotí vždy za každé čtvrtletí školního roku.

1. Při neomluvené absenci do 10 hodin u žáka 1. stupně a do 12 hodin u žáka 2. stupně za dané čtvrtletí školního roku škola kontaktuje zákonného zástupce a věc řeší s ním.
2. Pokud je počet neomluvených hodin za dané období školního roku u žáka 1. stupně i u žáka 2. stupně vyšší, než je výše uvedeno, svolává ředitel školy výchovnou komisi. Dle závažnosti absence žáka se výchovné komise účastní: ředitel školy, zákonný zástupce, třídní učitel, výchovný poradce, školní metodik prevence, popř. další odborníci. O průběhu a závěrech jednání se provede zápis.
3. Závažnější případy škola hlásí na OSPOD, v nejzávažnějších případech se obrací na Policii ČR nebo státní zastupitelství.

Zvýšená omluvená absence

Omluvenou absenci je třeba evidovat ke konci každého čtvrtletí školního roku. V případě omluvené absence ve výši přes 50 % vyučovacích hodin za čtvrtletí školního roku se škola bude zabývat věrohodností důvodů nepřítomnosti.

Konstruktivní opatření

a) Kontakt se zákonným zástupcem při absenci žáka

- Při každé absenci **třídní učitel vyčká**, zda zákonný zástupce žáka omluví a doloží důvody jeho nepřítomnosti ve vyučování do 3 kalendářních dnů od počátku nepřítomnosti za podmínek stanovených Školním řádem.
- Pokud tak zákonný zástupce žáka neučiní, **třídní učitel jej prokazatelně upomíná** v souladu se Školním řádem.
- Není-li důvod nepřítomnosti doložen ani po upomínce, třídní učitel o tom učiní záznam (obsahující datum nepřítomnosti, datum nástupu žáka do školy, datum a text upomínky). Třídní učitel poté přímo kontaktuje zákonného zástupce a informuje jej o absenci žáka.
A) Zákonný zástupce o nepřítomnosti žáka ve škole ví a šlo pouze o opomenutí z jeho strany. Nepřítomnost je pak tedy omluvena dodatečně a třídní učitel domluví se zákonným zástupcem taková opatření, aby se situace neopakovala.
B) Zákonný zástupce o nepřítomnosti žáka ve škole neví:
- učitel probere situaci se zákonným zástupcem žáka, se dotáže na možný důvod nepřítomnosti, motivuje jej k rozhovoru s dítětem a řešení situace domluvou, případně

upozorní na výchovná opatření stanovená Školním řádem. Absence obvykle není omluvena.

C) Zákonný zástupce o nepřítomnosti žáka ve škole ví, ale nepovažuje důvody za dostatečné k omluvení, tj. žáka omluvit nechce:

- Prostřednictvím rozhovoru učitel zjistí možný motiv, který žáka k tomuto jednání vedl. Učitel navrhne další postup ve věci (domluva, zajištění poradenství, doučování, služby), případně zmíní důsledky z dané situace pro žáka vyplývající. Výsledek je zaznamenán do formuláře. Absence není omluvena.
- Nejpozději v tomto bodě informuje třídní učitel ředitele školy, školního metodika prevence a výchovného poradce.

b) Písemná pozvánka k osobnímu jednání

- Nedaří-li se kontaktovat zákonného zástupce žáka nebo dojde-li **k opakované neomluvené absenci**, následuje písemná pozvánka k osobnímu setkání zákonných zástupců s třídním učitelem, a to v následujícím sledu, pokud zákonný zástupce nereaguje:
 - pozvánka k osobnímu setkání s třídním učitelem za účelem konzultace (např. prostřednictvím informačního systému školy s možností potvrzení přečtení, e-mailu nebo jinak doručenou pozvánkou);
 - doporučeným dopisem včetně poučení o opatřeních, k nimž bude nutno přistoupit, nepodaří-li se navázat spolupráci se zákonnými zástupci (alternativně datovou schránkou, pokud jí zákonný zástupce disponuje);
 - v případě, že zákonný zástupce stále nereaguje, dojde k předání kompetencí třetí straně.

c) Schůzka zákonných zástupců žáka s třídním učitelem

- Na osobní schůzce je se zákonnými zástupci probrána situace žáka, situace rodiny, učitel zjišťuje možné příčiny záškoláctví a domlouvá s rodiči postup k nastolení žádoucího stavu.
- Před schůzkou třídní učitel informuje školního metodika prevence, případně výchovného poradce, který ve věci poskytne své stanovisko spolu s návrhem dalšího postupu.
- V ideálním případě se školní metodik prevence, výchovný poradce nebo člen vedení školy osobního setkání se zákonnými zástupci účastní.
- Účast žáka je možná, jednání je v takovém případě přizpůsobeno jeho věku a aktuálnímu stavu.

- O schůzce je vyhotoven zápis, a to s podpisem všech zúčastněných.
- Se zákonnými zástupci bude domluven termín další, reflektující povahu a závažnost konkrétního případu, jakož i charakter a časovou náročnost opatření, na jejichž přijetí se strany dohodly. Plnění opatření, vyplývajících ze zápisu, je třeba sledovat a vyhodnocovat.

d) Zpracování a podpis Individuálního výchovného programu (IVÝP), pokud je školou využíván

- Jestliže se stále nedaří situaci zlepšit, nastupuje sepsání a podepsání Individuálního výchovného programu – dokumentu, v němž se všechny zainteresované strany písemně dohodnou na dalším postupu, stanoví se konkrétní opatření, která budou přijata konkrétními osobami v konkrétním časovém úseku, spolu s režimem sledování dodržování dohodnutých opatření a návrhem postupu v případě jeho nedodržení.
- Schůzky, na které má být dohodnut IVÝp, se účastní: třídní učitel, žák, zákonný zástupce, školní metodik prevence, ředitel školy nebo jeho zástupce; dále je-li to žádoucí: výchovný poradce nebo školní psycholog, případně pracovník školního poradenského zařízení, pracovník Probační a mediační služby, byl-li nad žákem stanoven dohled, pracovník OSPOD.
- Účelem této schůzky je rozbor nežádoucího chování žáka v rámci širší skupiny zainteresovaných lidí, zjišťování příčin i důsledků tohoto jevu, nacházení možných řešení, ne pouze podepsání dokumentu.

e) Předání kompetencí třetí straně

- Jestliže škola využila všech dostupných způsobů řešení rizikového chování žáka a možností podpory zákonných zástupců, přičemž se situace nezlepšila, škola učiní oznámení přestupkovému orgánu, případ je předán do kompetence třetí straně (OSPOD, obecní úřad, Policie ČR...).

2.6.2 Poruchy příjmu potravy

Mentální anorexie a bulimie představují ve svých projevech mezní polohy jídelního chování od život ohrožujícího omezování příjmu potravy až po přejídání spojené se zvracením nebo jinou nevhodnou kompenzací energetického příjmu. Pro obě poruchy je příznačný nadměrný strach z tloušťky, nespokojenost s tělem a nadměrná snaha o dosažení štíhlosti a její udržení. Poruchy příjmu potravy se často rozvíjejí pomalu a nenápadně, ztracené v nevhodných jídelních návycích vrstevníků a rodiny. Vzhledem k tomu, že jde o poruchy příznačné pro

období dospívání, zasahují tyto problémy do formování osobnosti nemocného a ovlivňují jeho pracovní a sociální dovednosti. Vývoj poruchy může souviset také se skrytou patologií rodiny, proto součástí léčebné péče je i psychoterapeutická pomoc.

Postup:

- Včasná intervence u rizikových jedinců.
- Interaktivní programy, rozvoj všeobecných aktivit, zájmů.
- Zaměření se na předcházení nevhodných redukčních diet a prostředků na hubnutí (důraz ne na nebezpečnost, ale na neúčinnost).
- Posilovat informace o závažnosti nekontrolovaných diet a hladovění, které mohou ve vyhocených případech vést i k ohrožení života.
- Předcházet šikaně pro vzhled, oblečení, tělesný výkon, to, co jí nebo pije.
- Rozšířit nabídku vhodných, konkrétních materiálů (svépomocné příručky, jak zvládat anorexii, bulimii) pro nemocné a jejich rodinné příslušníky.
- Komunikace se zákonnými zástupci, doporučit nebo zprostředkovat kontakt s psychologem nebo lékařem; nezbytná je komplexní lékařská péče.
- Vyrozumět pediatra, zákonné zástupce vždy, když žák výrazněji zhubne, opakovaně byl přistižen, že zvrací (stačí informace od vrstevníků), sebepoškozuje se. Informovat zákonné zástupce, i když žák nechodí do školní jídelny.

Neúčinná je mechanická prezentace informací o poruchách příjmu potravy a o protagonistech světa dospívajících, kteří poruchami příjmu potravy trpí (jen vede k nápodobě). Důležité je nezdůrazňovat některé informace, které by mohly vzbudit zájem o amfetaminy, prostředky na hubnutí, kouření... jen pro jejich vliv na redukci tělesné hmotnosti.

2.6.3 Sebepoškozování

Sebepoškozování (automutilace) je komplexní autoagresivní chování, které lze chápat jako nezralou, maladaptivní odpověď na akutní (nebo chronický) stres, nezvladatelné emoce či myšlenkové pochody. Nejčastěji pozorovaným sebepoškozujícím chováním je řezání

(žiletkou, střepem...) a pálení kůže. Jiné formy jsou škrábání, píchání jehlou, rozrušování hojících se ran, značkování rozpáleným kovem...

Postup:

- Posoudit aktuální riziko závažného sebepoškození a v případě jeho přítomnosti odeslat žáka do spádového psychiatrického zařízení.
- Kontaktovat rodinu, systematická dlouhodobá spolupráce s rodinou.
- Předat žáka školnímu psychologovi.
- Motivovat žáka a rodinu k návštěvě specialisty – krizové centrum, psychologická/psychiatrická ambulance; krizová centra – netřeba doporučení zdravotnického zařízení, předchozí telefonická nebo e-mailová domluva je vhodná, ale není nutná; dostupná psychiatrická či psychologická ambulance – ideálně s doporučením od dětského/dorostového lékaře, resp. po telefonickém objednání zákonnými zástupci.
- Stanovit jasně hranice a pravidla na půdě školy.

Nevhodný postup: snaha okamžitě odstranit sebepoškozující chování; sankce a ignore.

2.6.4 Krádeže, vandalismus

Krádeže, zejména mobilních telefonů, a úmyslné ničení školního majetku jsou nejčastějšími formami protiprávního jednání, se kterými se lze ve školním prostředí setkat. Nošení cenných věcí do školy je rizikové chování, které může vést k jejich odcizení. Škola žákům doporučuje cenné věci, které nesouvisí s vyučováním a vzděláváním, do školy nenosit.

Vandalismus patří mezi jevy rizikové, škodlivé a jdoucí proti stávajícím společenským normám. Jako vandalismus se označuje svévolné poškozování a ničení veřejného i soukromého majetku, které nepřinášejí pachatelé žádné materiální obohacení a pro které pachatel zpravidla nemá žádný motiv – většinou tak koná jen pro vlastní potěšení či pro potřebu odreagovat se. Ve škole se jedná nejčastěji o poškozování školního majetku či věcí spolužáků. Útoky na věci mají za následek jejich úplné zničení (ulomené části nábytku, prokopnuté dveře, zničené školní pomůcky, učebnice části oblečení apod.). Mezi poškozování školního majetku řadíme také sprejerství (čmáranice a nápisy na zdech nebo školním nábytku apod.).

Postup při krádežích:

- Informaci, že krádež je hanebný čin a současně protiprávní jednání, sdělovat žákům od počátku jejich docházky do školy. Užitečné formy vštěpování bývají nejrůznější příběhy, při kterých děti buď dojme, anebo rozčílí následek takového jednání.
- Do školního řádu zapracovat sankce, které škola použije v případě, že se někdo dopustí krádeže při poskytování školských služeb nebo při s nimi přímo souvisejících činnostech.
- Každý, kdo se dopustí krádeže na školní půdě, by měl mít možnost pohovořit si o svém jednání s ředitelem školy.
- Zabývat se příčinami. Některé jsou významně polehčující (žák je ke krádeži donucen někým jiným, z koho má strach). Někdy se může jednat i o formu kompulzivního chování, kterou je nutné řešit v rámci odborné péče.
- S náhradou způsobené škody postupovat jako u vandalismu.
- Preferovat nápravu vztahu mezi poškozeným a zlodějem – trvat na tom, aby zloděj věc vrátil přímo poškozenému, omluvil se a nabídnul za své chování nějakou kompenzaci; k pachateli: jasně vyjádřit svůj nesouhlas s takovým chováním a upozornit žáka na právní důsledky.
- Zabývat se každou nahlášenou krádeží, vyšetřit ji.
- O krádeži a jejím šetření provést záznam, ze kterého budou jasně vyplývat všechny důležité skutečnosti: kdo – kdy – kde – jak – proč – čím...
- Informovat zákonné zástupce poškozeného vždy ihned. Zákonné zástupce zloděje vyrozumívát vždy až poté, kdy jsou přesně známy příčiny, které žák k takovému chování vedly, a to zejména v případě menších dětí. Celá řada dětí krade proto, že je někdo krást poslal a oni z něj mají strach. Není to sice o nic menší krádež, ale je to informace, kterou by rodič měl vědět také.
- Jestliže se jedná o škodu většího rozsahu, vyrozumět Policii ČR; V případě, kdy je škoda nikoliv nepatrná, nikdo nejeví snahu o nápravu a škola není vlastními silami schopná domoci se takové nápravy. Musí se jednat o úmyslné zcizení, poškození nebo zničení věci. Hlásit také tehdy, jestliže o to žádají zákonní zástupci.

Důležité upozornění

Škola a školské zařízení není orgán činný v trestním řízení, takže nemůže nic vyšetřovat. Pokusy o „vyšetřování“ ze strany školy, mohou nenapravitelně ovlivnit další vyšetřování Policie ČR.

- V případech, kdy se jedná o opakované jednání a výchovná a další opatření, která zvolila škola, neměla žádný účinek – informovat OSPOD.

Vandalismus páchaný na půdě školy:

- Jakmile vznikne škoda na školním majetku, je třeba o celé záležitosti vyhotovit záznam a pokusit se odhalit viníka.
- V případě, že viníka škola zná, může na něm (jeho zákonném zástupci) vymáhat náhradu škody.
- Pokud nedojde ke smíru – náhrada vzniklé škody, ohlásit věc Policii ČR (do 5 000 Kč řešeno jako přešupek, nad 5 000 Kč řešeno jako trestný čin).
- Snižovat příležitosti jednat protiprávně ve školském zařízení a dopouštět se vandalismu, zároveň snižovat četnot samotných případů (fyzický dohled nad žáky i o přestávkách v prostorách, kde se žáci mohou pohybovat; organizované přestávkové aktivity; komunikace se žáky; vytváření vhodného klimatu ve škole, třídě; netolerance jakéhokoli závadového chování; zakotvení podmínek zacházení se školním majetkem (včetně sankcí a náhrad) do Školního řádu; výchova prací - optimálním řešením náhrady škody je uvedení poškozené věci do původního stavu viníkem (u žáků 2. stupně ZŠ) či za pomoci zák. zástupců (žáci 1. stupně ZŠ), a to vlastními silami, lidskou, fyzickou prací (za předpokladu, že ještě lze vandalsky poškozenou věc opravit).
- Vždy se snažit dobrat příčiny daného jednání a s ní následně pracovat.
- Informovat zákonné zástupce žáka.
- Při odmítnutí spolupráce zákonných zástupců nebo při opakovaném vandalismu vyrozumět OSPOD; při opakovaném vandalismu stejným žákem oslovit PPP, SVP (souhlas zákonných zástupců žáků).
- Při každém vandalském činu podávat vždy objektivní informace pedagogickému sboru, vychovatelům, žákům a zákonným zástupcům, aby bylo zamezeno „informačnímu šumu“ a překrucování stavu věci.

2.7 Krizový plán pro prevenci vzniku problémových situací týkajících se žáka s PAS

Poruchy autistického spektra (dále jen „PAS“) jsou skupinou poruch, které se diagnostikují na základě projevů chování. V Mezinárodní klasifikaci nemocí (MKN - 10) jsou označovány jako pervazivní (všepromikající) vývojové poruchy, mezi které jsou řazeny mj. dětský autismus,

atypický autismus, Rettův syndrom, Aspergerův syndrom, jiné pervazivní vývojové poruchy, pervazivní vývojová porucha nespecifikovaná.

Základní diagnostická triáda PAS zahrnuje různou míru narušení v těchto oblastech:

- sociální interakce a sociálního chování,
- verbální i neverbální komunikace,
- v oblasti představivosti a hry, omezených vzorců chování, zájmů nebo aktivit.

Stupeň závažnosti poruch bývá různý, typická je také značná variabilita projevů. I v případě nejlehčích forem postižení zhoršují sociabilitu a ztěžují zařazení jedince do společnosti.

Krizové situace ve škole zahrnují zejména rizikové chování vyvolané situací, která nastane z důvodu nepochopení současné potřeby žáka, kterým může být nepohodlí, změny aktuálního zdravotního stavu, či jiných faktorů, které ovlivňují jeho aktuální naladění. Reakcí žáka na takové nepochopení je řešení situace neadekvátním způsobem, neadekvátními verbálními projevy, vzdorovitým chováním, stereotypním chováním, agresí vůči ostatním spolužákům či dospělým, sebepoškozováním, výbušným chováním, vulgárním vyjadřováním apod. Jedná se o manifestaci vysoce stresové situace, ve které se žák ocitl. Následkem takto vyhocené situace může v případě jejího podcenění či neadekvátního zásahu či postupu zaměstnance školy dojít až k agresí vůči ostatním. Incidenty tohoto charakteru jsou projevem bezmoci, frustrace z nepochopení, přetížení atp.

2.7.1 Klíč pro komunikaci s osobou s PAS

1. Jednej předvídatelně

Vyvarujte se situaci, kdy se např. – byť s těmi nejlepšími úmysly – dotknete ramene člověka s autismem, aniž by předem viděl, že se tak chystáte učinit.

2. Plánuj

Rozhodně se vyplatí, když předem popíšete, co se bude dít. Člověku s autismem to velmi pomůže v orientaci a snáze přečká i nepříjemný rozhovor.

3. Nekřič

Nikdy na člověka s autismem nekřičte ani nezvyšujte hlas, může to zablokovat komunikaci či vyvolat autistickou krizi. Mnoho lidí s autismem má mnohem citlivější sluch, než si dokážete představit.

4. Ptej se jasně

Formulujte otázky jednoduše a jasně, nejlépe aby bylo možno odpovídat ANO/NE, nepoužívejte příklady a nežertujte. Nekladte více otázek najednou.

5. Mluv jednoduše

Nepokoušejte se oslnit člověka s autismem svou slovní zásobou. Je lepší mluvit pomalu a spíše v kratších větách a předat sdělení srozumitelně a bez odbíhání. Vyvarujte se řečnických otázek.

6. Bud' trpělivý

Pokud člověk s autismem nereaguje na vyčtené, nemusí to znamenat, že odpovědět nechce.

Pokud se dlouze rozmýšlí, nepobízejte ho, ale přeformulujte otázku.

7. Rozumět a vědět

Pokud rozumí, a přesto se nevyjadřuje, pak je možné, že si v panice nedokáže rozmyslet odpověď. Nebojte se bez afektu zopakovat otázku – pomůžete mu tak se na odpověď soustředit.

8. Jaký je den?

Člověk v autistické krizi může mít zhoršenou orientaci v čase a prostoru – pomozte mu opsáním, co se dělo, děje a dít bude. Pokud váhá při chůzi, tak ho doprovodte, přestože zná cestu.

9. Omezuj pohled do očí

Každý pohled do očí a zejména navázání očního kontaktu může vyvolat v člověku s autismem nejistotu nebo i paniku.

10. Dej najevo pochopení

Rozhodně neproděláte, když vyjádříte účast. Vyvarujte se ale frází, místo „To přejde“ řekněte raději „Chci ti pomoci“ – bude to srozumitelné a povede to k ujištění, že na to není sám.

2.8 Agresivita

Agresivita jako násilný způsob chování je typickým způsobem reakce jedince s poruchou chování. Poruchy chování jsou obecně definovány jako odchylka v oblasti socializace, kdy jedinec není schopen respektovat normy chování na úrovni odpovídající věku, popřípadě na úrovni jeho rozumových schopností. Vymezuje je tedy jako opakující se a trvalý (v délce trvání nejméně šesti měsíců) vzorec disociálního, agresivního a vzdorovitého chování, které porušuje sociální normy a očekávání přiměřená věku dítěte.

Agresivní chování se může objevit i u dětí, u kterých se nejedná o poruchy chování. Termín agresivita vyjadřuje vnitřní dispozici nebo osobní vlastnost, je zpravidla chápána jako relativně trvalá a hůře měnitelná charakteristika osobnosti.

Vždy musíme sledovat situaci, která předcházela projevům agrese a mohla být spouštěcím mechanismem.

Charakteristika agresivity

- verbálně či neverbálně vyjádřené silné reakce zlosti a hněvu, které jsou běžným typem reakce daného dítěte i na banální podněty a stresy a mají tendence se stupňovat;
- chování dítěte je v rozporu s uspokojováním potřeb ostatních lidí a porušuje morální i sociální normy;
- tyto reakce dítě většinou nezvládá pomocí běžných kontrolních mechanismů chování;
- dítě s obtížemi vyhledává náhradu v jiných, sociálně akceptovatelných formách kompromisního jednání;
- selhává i vnější kontrola chování dítěte a rodiče či jiní vychovatelé mohou mít pocit výchovné bezradnosti a bezmoci při stanovování hranic chování dítěte;
- agresivní projevy dítěte se postupně stávají dominantním vzorcem jeho chování.

Možnosti intervence

- primárně usilovat o vyloučení nebo zmírnění vlivu jednotlivých nepříznivých faktorů a přerušování jejich vzájemně se potencujícího působení
- prevenci můžeme považovat za ideální intervenci, tedy začít pracovat s žákem už při prvních příznacích hostility a agresivity

Při projevech verbální agrese

- zklidnění situace a snaha pedagoga převést ji do neutrální roviny a nestupňovat napětí;
 - po opakovaném útoku vhodně komentovat situaci i pro ostatní žáky ve třídě.

Při projevech fyzické agrese

- ochránit sebe, tedy pedagoga;
- ochránit ostatní žáky ve třídě před útokem agresora.

Další možnosti:

- nabídnout žákovi různé formy uvolnění neboli „vybití“ energie, vhodné jsou individuální i kolektivní sporty;
- pokusit se odstranit podněty, které frustraci způsobují;
- nácvik vhodných a společensky přijatelných vzorců chování, rozvíjení komunikačních a sociálních dovedností ve vztahu k dospělým i dětem.

Zásady pedagogické intervence:

- pravidelný režim
- stanovení hranic
- klidné, ale důsledné výchovné vedení
- stejné nároky všech lidí účastnících se výchovy dítěte

- zvýraznění všech metod vedoucích ke zpevnění žádoucích prvků chování u žáka; zvýšená míra tolerance vůči vnějším projevům chování zapříčiněným poruchou – rozvíjení sociálních a komunikačních dovedností ve vztahu k dospělým i dětem
- volnočasové aktivity jako prevence rizikového chování

Postup při výskytu agresivního chování u žáka

- Pedagog se snaží o uklidnění situace. *Je úplně jedno, kdo je v právu, kde je pravda a tak podobně, nejdůležitější je, aby se dítě uklidnilo a pominula aktuální hrozba.*
- Neprodleně konat všechny kroky k ochraně zdraví a zajištění bezpečnosti své a ostatních žáků.
- Neprodleně informovat pověřeného pracovníka (ŠPP, vedení školy...)
- Agresivní žák je dle možností izolován s pověřeným dohledem.
- Ve spolupráci s třídním učitelem, školním metodikem prevence je situace se svědky popsána pro další šetření.
- Neprodleně se hlásí jakákoliv zranění či škody vzniklé agresivním chováním žáka.
- Pověřený pracovník neprodleně informuje zákonné zástupce dotčených žáků.
- Následuje další šetření situace, jednání se zákonnými zástupci žáků a výchovná opatření v souladu se Školním řádem.

Každý vážný incident zapsat, řešit s nadřízeným, informovat zákonné zástupce.

2.9 Náročné chování u žáků

Zdroj: Přístupy k náročnému chování dětí a žáků ve školách a školských zařízeních a možnosti jeho řešení (Metodické doporučení ČŠI, Praha 2021)

Náročné chování je chování žáků, které se výrazně odlišuje od očekávaného chování pro daný věk a negativně ovlivňuje učení a vztahy ve škole. Hodnocení chování však je vždy subjektivní záležitostí, neboť vychází z očekávání, preferencí a zkušeností toho, kdo chování žáka posuzuje. Co jeden pedagog může akceptovat jako chování odpovídající vývojovému období (např. pubertě), může jiný pedagog vnímat jako chování nevhodné.

ŘEŠENÍ: nastavení jednotně interpretovaných celoškolských očekávání v chování.

U žáků s častějšími stavy zvýšené aktivity stresové reakce je vhodné:

- průběžně sledovat projevy, které svědčí o míře aktivity stresové reakce
- včas reagovat poskytnutím vhodné formy seberegulace
- vyhledávat spouštěče náročného chování a ty eliminovat

Jak postupovat v kontaktu s rozrušeným žákem:

- vhodné pomalu se přiblížit k žákovi, ale ne příliš blízko (vzdálenost cca 1,2 m) a opticky se zmenšit (dřepnout si nebo kleknout na jedno koleno, oči dospělého by měly být v úrovni očí žáka/mírně pod ní/nebo se nasměřovat k žákovi bokem)
- předem si stanovit únikovou trasu a přiblížit se k žákovi ze strany, která lépe umožňuje únik (rozrušený člověk nejlépe reaguje na přiblížení z boku; rychlé přiblížení zepředu nebo zezadu může reakci dítěte dále eskalovat)
- v případě úniku před žákem je vhodnější pohybovat se do strany nebo dokola, není vhodné si stanovit únikovou trasu za zády žáka
- žák by měl vidět pedagogovy obě ruce, které by měly být uvolněné, spojené např. položením jedné ruky do dlaně druhé ruky nebo přiložením dlaní k sobě (doporučovaná pozice rukou současně umožňuje rychlou obranu, je-li třeba); NE zatnuté pěsti, nemířit na žáka ukazováčkem, nezvedat nebo nerozpřahovat ruce)
- zcela se vyhnout pohybům, které vzbuzují ponížení (posměch, znechucené mávnutí rukou, povyšování nad žáka)
- výraz v obličeji by měl navozovat pocit klidu – v obličeji se snažit zrcadlit vlídnost
- s případným zklidňujícím dotykem (např. ruka, rameno) je vhodné počkat do momentu, kdy se již žák začíná zklidňovat a vždy je potřeba se nejdříve zeptat („Pomůže ti, když tě vezmu za ruku/kolem ramen...? – tolerance dotyku se mění s věkem žáků a odvíjí se také od jejich předchozích zkušeností s fyzickým kontaktem s dospělým)
- následně lze žákovi nabídnout vodu k pití, sladkost (lze položit tak, aby na ně dosáhl a vzal si, když bude chtít), antistresovou pomůcku, kterou může mačkat, nebo poskytnout možnost pohybu (např. projít se po chodbě) – cílem těchto aktivit je odvést pozornost a také dostat žáka „zpátky do těla“
- **vlastní zklidnění pedagoga a získání jistoty musí předcházet snaze o zklidnění žáka; rozrušený dospělý rozrušeného žáka zklidnit nedokáže, stejně tak dospělý, který se žáka bojí – v této situaci: přivolat jinou osobu, která dítě dokáže zklidnit**
- ve výjimečných případech je třeba přistoupit k fyzickému omezení žáka – využívání těchto postupů však musí předcházet zaškolení, aby nebylo ohroženo zdraví všech

zúčastněných; jedná se však o výjimečný prostředek – využít až v momentě, kdy selžou opatření popsaná výše

Co není v podpoře žáků s náročným chováním efektivní:

- trestání žáka za nevhodné chování (trest může do určité míry sloužit jako prevence závažnějšího projevu uplatňovaného nevhodného chování, nepomůže však ke změně chování žádoucím způsobem; tresty se rychle vyčerpají a jejich účinek vyhasíná) – chceme-li, aby se dítě chovalo jinak, musíme ho naučit jak
- domluva pedagogických pracovníků mezi sebou, popř. s rodiči na opatřeních uplatňovaných směrem k žákovi, aniž by do diskuse o jejich aplikaci bylo přiměřeným způsobem vtaženo samotné dítě (s žákem adekvátně jeho věku projednat postup řešení situace); zákonný zástupce by neměl být informován bez vědomí žáka – s ním by mělo být projednáno, co a jak bude zákonným zástupcům sděleno
- obviňování rodiny (i skryté) z chování žáka (je-li pro školu komunikace s rodinou obtížnou úlohou, měla by si přizvat prostředníka, který komunikaci udrží v nezraňující rovině)
- předpoklad, že se problémy žáka manifestují výhradně náročným chováním (je třeba znát všechny varovné signály ohrožení žáka a jejich případný výskyt u žáků pravidelně sledovat)

Seznam příloh

Příloha č. 1 – Informační leták pro žáky ZŠ

Příloha č. 2 – Informace pro zákonné zástupce o školním programu proti šikanování

NIKDO NEMÁ PRÁVO DRUHÉMU UBLIŽOVAT!

...víš o někom, kdo je
šikanován a je ti ho
líto...

...spolužáci se k tobě chovají nepřátelsky,
ubližují ti a ty nevíš, jak dál...

PŘEKONEJ STRACH A ZAJDI ZA UČITELEM,
DOSPĚLÝM, KTERÉMU DŮVĚŘUJEŠ, ŠKOLNÍM
METODIKEM PREVENCE!!!

Příloha č. 2 - Informace pro zákonné zástupce o školním programu proti šikanování

Vážení rodiče a zákonní zástupci, naše škola je příznivě hodnocena jak rodičovskou veřejností, tak i Českou školní inspekcí.

Velmi si toho vážíme. Nicméně i ta nejlepší škola není zcela imunní proti výskytu šikanování. Proto chceme být připraveni zachytit případné ubližování silnějších slabším hned v počátku a účinně takové bezpráví zastavit. S tímto záměrem jsme vytvořili program proti šikanování. Jeho důležitou součástí je spolupráce nás pedagogů s Vámi – zákonnými zástupci.

Prosíme Vás proto o pomoc. Kdybyste měli podezření či dokonce jistotu, že je Vašemu dítěti ubližováno, bezprostředně se na nás obraťte (na třídního učitele, školního metodika prevence či ředitele školy). Vaši informaci budeme brát velmi vážně a situaci budeme odborně a bezpečně řešit.

(Zdroj: Kolář, 2011)